Luontopaneelin lausunto koskien Valtioneuvoston selontekoa kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta - Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Ilari E. Sääksjärvi

Suomen Luontopaneelin varapuheenjohtaja,
Turun yliopiston biodiversiteettiyksikkö

Selonteon huomiot Agenda2023:n tavoitteista

- YK:n uusimman kestävän kehityksen raportin mukaan Suomi on saavuttanut globaalisti kaikkein parhaiten Agenda2030:n tavoitteet.
- On kuitenkin tärkeää ymmärtää, että **monissa ympäristötavoitteissa Suomi ei ole onnistunut** (esim. luonnon köyhtymisen pysäyttäminen, vesiensuojelutavoitteet, Suomelle EU:ssa sovitut ilmastotavoitteet).
- Luontopaneeli katsoo, että Agenda2030 toimeenpanoa koskevan selonteon tulisi ohjata nykyistä selkeämmin **kohti kestävyystavoitteiden kokonaisvaltaista toteutumista ja tulevaisuudenkuvaa, joka rakentuu vahvan kestävyyden varaan.**
  - **Tämän ohjaavuuden ja tulevaisuudenkuvan aikaansaamiseksi tavoitteita täytyy lähestyä kokonaisvaltaisesti ja niiden keskinäisriippuvuuksia ymmärtäen.**
  - Hallitusten välisen Luontopaneelin, IPBESin, tuore raportti korostaa, että jos keskitytään jonkin tavoitteen toteutumiseen, saattaa tällä olla toisia tavoitteita haittaavia vaikutuksia (IPBES 2024). Oleellista olisi löytää toimet, jotka tukevat samanaikaisesti useita tavoitteita.
    - Esimerkiksi monet luonnonsuojelutoimet voivat tukea samanaikaisesti luontokadon pysäyttämistä, ihmisten terveyttä ja metsien ja maatalouden resilienssiä, eli häiriönsietokykyä.
  - **Kokonaisvaltainen lähestyminen vaatii hallinnonalojen ja sektoreiden välisten siilojen purkamista sekä johdonmukaista politiikkaa, jossa kestävyystavoitteiden kytkökset ymmärretään.**

SUOMEN LUONTO PANEELI

KESTÄVYYSMURROS EDELLYTTÄÄ JOHDONMUKAISTA JA LÄPILEIKKAAVAA POLITIIKKAA

Hallitustenvälisen luontopaneelin (IPBES) arviointiraporttien keskeiset viestit ja suosituksia kansallisen luontopolitiikan suunnitteluun ja päätöksentekoon

Hanna Laako, Juha Aalto, Christoffer Boström, Kari Hyytiäinen, Simo Häyrynen, Jaana Jarva, Matti J. Koivula, Anna-Kaisa Kosenius, Ilona Laine, Aleksi Lehikoinen, Heikki Mykrä, Tiina Onkila, Tiina Paloniitty, Minna Pappila, Outi Silfverberg, Ilari E. Sääksjärvi, Lili-Ann Wolff ja Janne S. Kotiaho

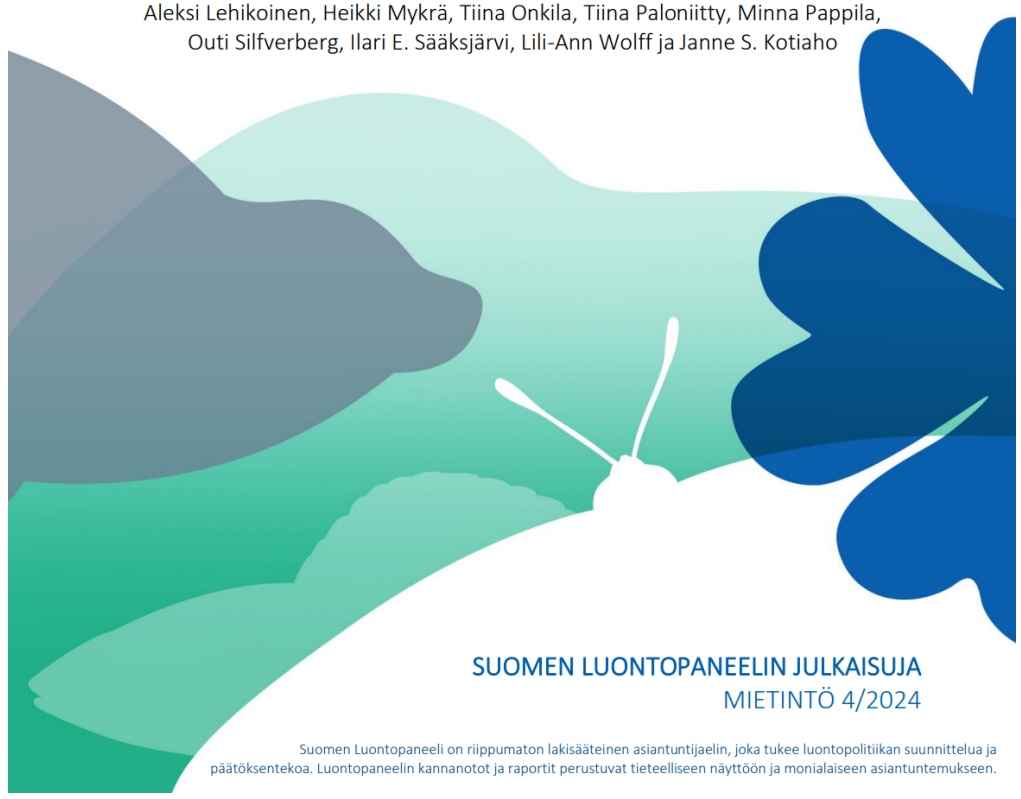

SUOMEN LUONTOPANEELIN JULKAISUJA
MIETINTÖ 4/2024

Suomen Luontopaneeli on riippumaton lakisääteinen asiantuntijaelin, joka tukee luontopolitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa. Luontopaneelin kannanotot ja raportit perustuvat tieteelliseen näyttöön ja monialaiseen asiantuntemukseen.

IPBES tarjoaa konkreettisia toimenpiteitä

- Kytkösraportissa esitellään **71 toimenpidettä**, joiden avulla voidaan tukea läpileikkaavan ja johdonmukaisen politiikan toteutumista ja suunnata toimia kohti yhteisiä kestävyystavoitteita.
- Toimenpiteet kuvataan kytkösraportissa.

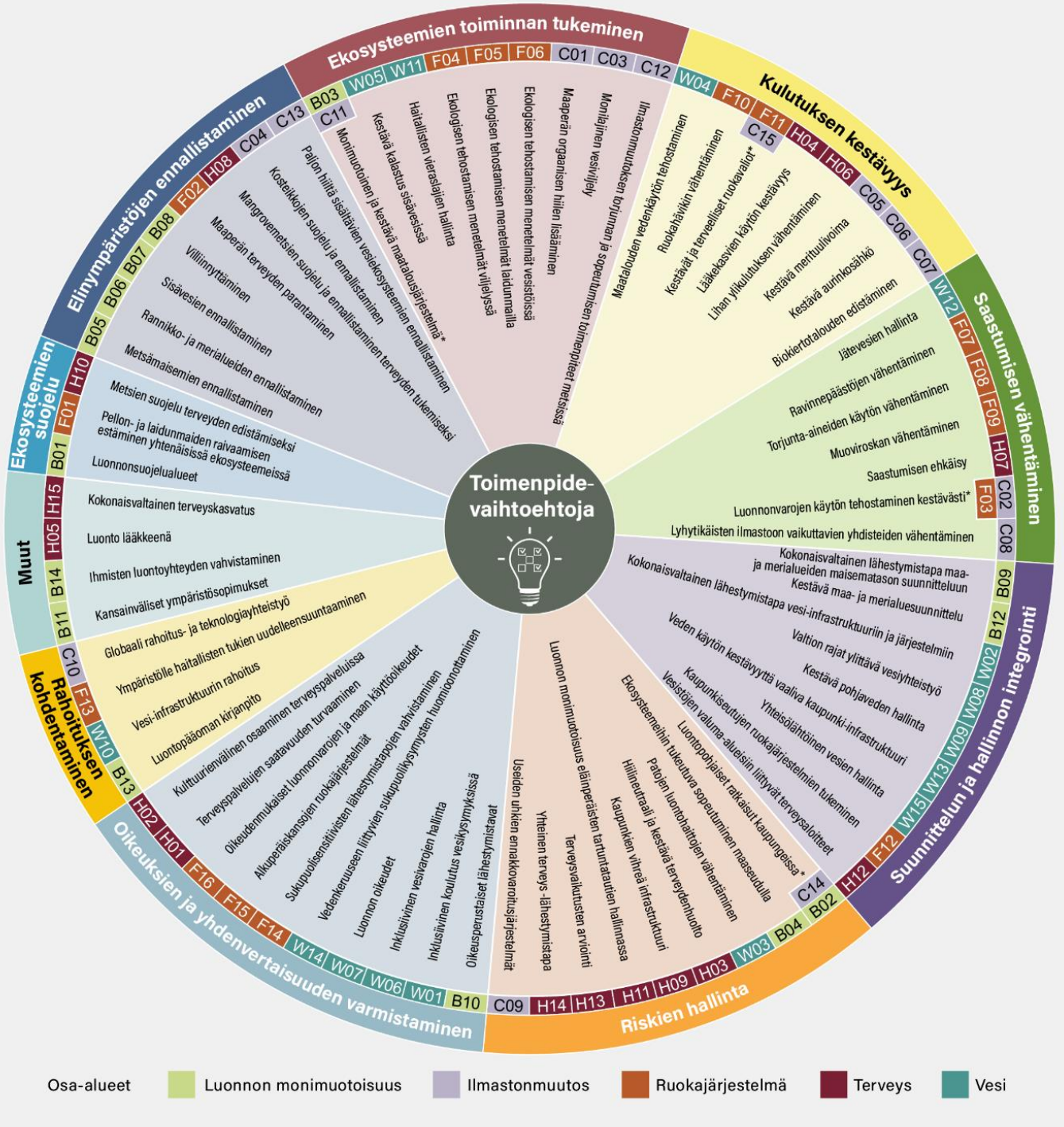

Ekologinen kestävyys

- Suomen luonnon lajien ja luontotyyppien uhanalaisuus tunnetaan hyvin, ja arviointi kestää kriittisen tarkastelun.
- On tärkeää ymmärtää, että Suomessakin luonnon köyhtyminen on syventynyt vuosikymmeniä eikä riittäviä toimia sen pysäyttämiseksi ole tehty.
- Luontopaneeli on huolissaan tilanteesta, jossa **Suomella ei ole voimassa olevaa kansallista luonnon monimuotoisuusstrategiaa** ja sen toimintaohjelmaa. Edellinen strategiakausi on päättynyt jo vuonna 2020.
    - Luontotavoitteiden valtavirtaistaminen yli hallinnonalojen ja eri sektoreiden tarvitsee taakseen strategian, jossa tunnistetaan selkeästi luontokadon pysäyttämiseksi tarvittavat toimet.

Ekologinen kestävyys

- **EU:n ennallistamisasetuksen ja kansallisen ennallistamissuunnitelman** merkitystä luontokadon pysäyttämiselle Suomessa olisi syytä käsitellä selonteossa laajemmin.
  - Ennallistamisasetuksen velvoitteet ovat hyvin konkreettiset ja niiden saavuttaminen vaatii johdonmukaista politiikkaa yli hallinnonalojen. Konkreettisten, jo heikennettyjä elinympäristöjä koskevien, ennallistamistoimien lisäksi tavoitteiden saavuttaminen edellyttää nykyistä voimakkaampaa luontoa heikentävään toimintaan puuttumista ja elinympäristöjen heikentämisen pysäyttämistä.
- Suomi on sitoutunut siihen, että **luonnonsuojelullisesti arvokkaat vanhat metsät tunnistetaan ja suojellaan tiukasti**, ja että vanhojen metsien suojelukriteerit määritellään Euroopan komission ohjeistuksen mukaan tieteellisesti.
  - Luontopaneelin näkemyksen mukaan vanhan metsän kriteereiksi nyt esitetyt puuston ikärajat ja kuolleen puun tilavuudet ovat liian korkeita. Ehdotetuilla kriteereillä on väistämätöntä, että EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteen vastaisesti suurimerkittävä osa Suomen lajiston turvaamisen kannalta riittävän vanhoista metsistä jää suojelun ulkopuolelle.

Tavoite 2. (nälkä, ruokaturva, kestävä maatalous)

- Luontopaneeli kiinnittää huomiota selonteon ruokaturvaa käsittelevään kappaleeseen, jossa luonnon monimuotoisuutta tukeva maatalous on nostettu vain heikosti esille.
  - Luontopaneeli julkisti vuonna 2024 laajan katsauksen Suomen maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden tilasta (Lehikoinen ym. 2024).
- Luontopaneeli on uusimmassa mietinnössään (Laako ym. 2024) suositellut kriteereiden luomista uudistavalle ja luonnon monimuotoisuutta tukevalle regeneratiiviselle ruoantuotannolle. Tämä tukisi jatkossa SDG2-tavoitteen toteutumista.
  - Kriteerien laatimisessa on oleellista kiinnittää huomiota ruokajärjestelmän, luonnon monimuotoisuuden, veden, ilmaston ja ihmisen ja luonnon yhteisen terveyden välisiin kytköksiin.

Tavoite 3. (terveellinen elämä, hyvinvointi)

- Luontopaneeli kiinnittää huomiota Metsähallituksen Luontopalveluihin kohdistuneisiin säästöihin, joiden kautta retkeilyalueiden ylläpito ja kehittäminen ovat heikentyneet.
- Luontopaneeli on uusimmassa mietinnössään käsitellyt ihmisen ja ympäristön yhteistä terveyttä sekä nostanut esille siihen liittyviä suosituksia (Laako ym. 2024).
    - Niistä yksi tukisi jatkossa vahvasti SDG3-tavoitetta: perustetaan kansallinen luontoterveys-ohjelma, jonka tavoitteena on tuoda luonnon terveyshyödyt kaikkien saataville osana jokapäiväistä arkea.

Tavoite 14. (meret, luonnonvarat)

- Itämerellä pitkään tehty suojelutyö on ollut arvokasta ja todennäköisesti hidastanut luontokadon etenemistä.
    - Toimet rannikkovesien luonnon monimuotoisuuden tukemiseksi ovat kuitenkin olleet tähän mennessä riittämättömiä. Luontopaneelin tuore rannikkoluonnon tilaa käsittelevä raportti osoitti, että Suomen rannikkovesissä tapahtuvan luontokadon merkittävin ajuri on rehevöityminen, eikä sitä ole saatu hillittyä tavoitteista huolimatta (Boström ym. 2024).
- Luontopaneeli on uusimmassa mietinnössään suositellut, että vesiensuojelun sitovat tavoitteet ja velvoitteet tulisi asettaa kaikille maankäyttömuodoille sekä kiinnittää huomiota vesi- ja maaekosysteemien kytköksiin (Laako ym. 2024).

Kohti johdonmukaista luonnon ja ihmisen yhteishyvinvointia edistävää politiikkaa

- Muodostetaan yhteinen **tulevaisuudenkuva** luonnon ja ihmisen yhteishyvinvoinnista ohjaamaan kaikkien hallinnonalojen työtä.
  - Kaikista eduskuntaryhmistä, kaikkien ministeriöiden asiantuntijoista ja tutkijoista koostuva työryhmä voisi laatia hallituskausien yli ulottuvan tulevaisuudenkuvan suomalaisen luonnon ja yhteiskunnan pitkän aikavälin tavoitteista.
  - Yhteinen jaettu tulevaisuudenkuva nojaa konsensukseen, mutta se voi sisältää useita toisiaan täydentäviä ja erilaisia näkökulmia.
- Säädetään kaikkia hallinnonaloja sitova **luontolaki**.
  - Kaikkia hallinnonaloja sitova luontolaki sisältäisi perinteisen luonnonsuojelun ohella muun muassa sitovat tavoitteet luonnon köyhtymisen pysäyttämiseksi.

KIITOS!